

**Підготовка підрозділів
охорони арсеналів, баз,
складів, аеродромів, пунктів
управління, позицій
(позиційних районів) РВІА,
ЗРВ, РТВ. Методичний
посібник**

Анотація

Ця військова навчально-методична публікація (далі — Методичний посібник) розроблено в Центрі оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з Головним управлінням підготовки Збройних Сил України та погоджені з командуванням видів (окремих родів військ (сил) ЗС України та зацікавленими структурними підрозділами Генерального штабу ЗС України.

Цей Методичний посібник передбачено, як додатковий методичний матеріал з підготовки підрозділів охорони Збройних Сил України.

ЦЕНТР ОПЕРАТИВНИХ СТАНДАРТІВ І МЕТОДИКИ
ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ СПІЛЬНО
З ГОЛОВНИМ УПРАВЛІННЯМ ПІДГОТОВКИ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:
обмежень для розповсюдження немає

ПІДГОТОВКА
ПІДРОЗДІЛІВ ОХОРОНИ
АРСЕНАЛІВ, БАЗ, СКЛАДІВ,
АЕРОДРОМІВ, ПУНКТІВ
УПРАВЛІННЯ, ПОЗИЦІЙ
(ПОЗИЦІЙНИХ РАЙОНІВ)
РВІА, ЗРВ, РТВ
МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ – 2022

Укладач:

Петков Сергій Валерійович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Гуманітарного навчально-наукового інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського.

П 32 Підготовка підрозділів охорони арсеналів, баз, складів, аеродромів, пунктів управління, позицій (позиційних районів) РВІА, ЗРВ, РТВ. Методичний посібник. — Київ: «Центр учбової літератури», 2022. — 89 с.

ISBN 978-611-01-2712-7

Ця військова навчально-методична публікація (далі — Методичний посібник) розроблено в Центрі оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з Головним управлінням підготовки Збройних Сил України та погоджені з командуванням видів (окремих родів військ (сил) ЗС України та зацікавленими структурними підрозділами Генерального штабу ЗС України.

Цей Методичний посібник передбачено, як додатковий методичний матеріал з підготовки підрозділів охорони Збройних Сил України.

ЗМІСТ

	ВСТУП	5
	ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ	6
	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	7
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	9
1	ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	11
2	ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТІВ ОХОРОНИ	11
2.1	Характеристика вогневих позицій РВіА	11
2.2	Характеристика стартових (вогневих) позицій підрозділів ШПО Сухопутних військ	12
2.3	Характеристика позицій підрозділів ЗРВ та РТВ	14
2.3.1	Характеристика позицій підрозділів ЗРВ	14
2.3.2	Характеристика бойових позицій підрозділів РТВ	15
2.4	Характеристика району розгортання пункту управління	16
2.5	Характеристика району аеродрому	17
2.6	Характеристика арсеналів, баз та складів	18
3	СИЛИ ТА ЗАСОБИ ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ НАПАД	21
3.1	Сили та засоби наземного противника	21
3.2	Сили та засоби повітряного противника	22
3.3	Порядок дій (застосування) підрозділів противника	23
3.3.1	Тактика дій ДРГ	23
3.3.2	Спеціальні завдання	23
3.3.3	Види наступальних дій ДРГ	24
4	ПОРЯДОК ОХОРОНИ ТА ОБОРОНИ ОБ'ЄКТУ (БАЗИ, СКЛАДУ, АРСЕНАЛУ, СП, ПУ)	27
4.1	Мета та завдання підрозділів охорони і оборони об'єкту при його функціонуванні	27
4.2	Тактика дій підрозділів охорони	28
4.2.1	Охорона позицій (позиційних районів) підрозділів РВіА	32
4.2.2	Охорона і оборона аеродромів, районів дислокації військ ЗРВ	37
4.2.3	Охорона і оборона розташування дивізіону (батареї) ППО Сухопутних військ	38
4.3	Організація охорони і оборони об'єкту (арсеналу, бази, складу)	39
4.4	Організація охорони і оборони об'єкту (ВЗ, ПУ)	43
4.4.1	Організація охорони і оборони ВЗ ПУ розташованого окремо від ПУ в інтересах якого він розгорнутий	45
4.4.2	Організація охорони і оборони ВЗ ПУ розташованого спільно з ПУ в інтересах якого він розгорнутий	50
4.5	Особливості здійснення охорони вночі	51
4.6	Вогневе ураження безпілотних літальних апаратів	54

5	ПІДГОТОВКА ПІДРОЗДІЛІВ ОХОРОНИ	55
5.1	Основні завдання підготовки	55
5.2	Загальна організація підготовки	56
5.3	Організація підготовки штабів військових частин (підрозділів) охорони	57
5.4	Організація підготовки підрозділів охорони	59
5.5	Організація індивідуальної підготовки	59
5.6	Організація колективної підготовки	59
5.6.1.	Для підрозділів протиповітряної оборони	62
5.7	Підготовка молодого поповнення не кваліфікованих спеціалістів	70
Додатки:		
1	Тактико-технічні характеристики озброєння ДРГ	71
2	Тактико-технічні характеристики засобів спостереження та розвідки противника	76
	СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ДЖЕРЕЛ)	88
	ДЛЯ ЗАМІТОК	89

ВСТУП

Тематикою та змістом цього Методичного посібника є підготовка підрозділів охорони та оборони. Більшість інформації взято з настанов, бойових та загальновійськових статутів. Даний Методичний посібник призначений для підготовки особового складу підрозділів охорони. У цьому Методичному посібнику надано рекомендації з планування і керівництва підготовкою підрозділів охорони.

Методичний посібник розроблений з метою надання рекомендацій командирам підрозділів охорони ланки батальйон (рота, взвод) військових частин Збройних Сил України, щодо організації та проведення заходів бойового злагодження та приведення у вищі ступені бойової готовності.

Положення Методичного посібника визначають напрямки діяльності командирів (начальників) з планування та проведення бойового злагодження, роз'яснюють порядок організації і проведення заходів підготовки підрозділів охорони.

ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ

Позначка військової публікації	Повне найменування військової публікації
ВКДП 1-00(03).01	“Про затвердження Тимчасового порядку оформлення військових публікацій у Збройних Силах України”, введений в дію наказом Генерального штабу ЗС України від 26.12.2018 № 460
СТП 01.010.001-2014(01)	“Про затвердження Стандарту оперативних (тактичних) умовних знаків (першого стандарту) для оформлення оперативних (бойових) документів” введений в дію наказом Генерального штабу ЗС України від 27.04.2014 № 187
	“Про затвердження Порядку оформлення оперативних (бойових) документів”, введений в дію наказом Генерального штабу ЗС України від 25.04.2018 № 170
	“Про затвердження Правил виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України”, введений в дію наказом Міністерства оборони України від 08.12.2016 № 661

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Арсенал – це військова частина, призначена для приймання, обліку, виготовлення (виробництва), збирання (розбирання), ремонту (технічного обслуговування) та зберігання (утримання), видачі військам стратегічних (оперативних) запасів ракет і боєприпасів та підготовки їх до утилізації.

База – це військова частина, призначена для приймання, обліку, збирання (приведення в остаточне спорядження), технічного обслуговування (переконсервації), зберігання (утримання) та видачі стратегічних (оперативних) запасів ракет і боєприпасів.

Безпілотний авіаційний комплекс (безпілотна авіаційна система) – безпілотне повітряне судно (далі – ПС), пов’язані з ним пункти дистанційного пілотування (станції наземного керування) (далі – ПДП), необхідні лінії керування і контролю та інші елементи, зазначені у затвердженому проекті типу БПАК. БПАК може включати декілька безпілотних ПС.

Безпілотний літальний апарат (далі – БПЛА) — літальний апарат, який літає та сідає без фізичної присутності пілота на його борту.

Бойова позиція підрозділу ЗРВ – ділянка місцевості, на якій розгортається ЗРК для ведення протиповітряного бою з повітряним противником.

Вогнева позиція (далі – ВП) — ділянка місцевості, зайнята або підготовлена до заняття одним або декількома кулеметами, гарматами, мінометами, танками, реактивними системами залпового вогню тощо для ведення вогню. Вогневі позиції діляться на основні, тимчасові і запасні, які відповідно призначаються для виконання основних вогневих завдань, часткових (окремих) завдань і на випадок необхідності здійснення маневру або вимушеного залишення основної вогневої позиції.

Диверсійно-розвідувальна група (далі – ДРГ) – підрозділ спеціального призначення, що використовується для розвідки і диверсій у тилу противника у воєнний і передвоєнний час з метою дезорганізації тилових установ, знищення або тимчасового виведення з ладу найважливіших промислових підприємств, військових об’єктів, транспорту, зв’язку, а також збору інформації про супротивника.

Диверсійно-розвідувальні сили (далі – ДРС) – високомобільне, технічно оснащене, добре екіпіроване угруповання військ, яке комплектується спеціально навченими фахівцями, які мають спеціальні можливості у сферах розвідки, прямих акцій та військової підтримки для виконання складних, небезпечних, інколи політично чутливих операцій.

Зенітний ракетний комплекс (далі – ЗРК) – сукупність функціонально взаємопов’язаних бойових та технічних засобів, які призначені для поразки повітряних цілей зенітними керованими ракетами.

Інформація про рух – інформація, яка надходить з органу управління повітряним рухом для попередження зовнішнього пілота (оператора) про інші відомі або помічені ПовС, які можуть знаходитись поблизу місцезнаходження БпЛА або наміченого маршруту польоту, та допомагає зовнішньому пілоту (оператору) запобігти зіткненню.

Охорона й оборона об'єкту (аеродрому, бази, складу) (далі – АБС) – це комплекс організаційних і технічних заходів щодо запобігання несанкціонованому проникненню сторонніх осіб на територію об'єкта (АБС) з метою диверсії чи розкрадання майна.

Помітність – зовнішня ознака ПовС (наприклад, світлотехнічне обладнання або схема забарвлення), яка дає змогу іншим особам (наприклад, членам зовнішнього екіпажу, особам групи керівництва польотами, авіаційному персоналу) легко бачити чи помічати його.

Пункти управління (далі – ПУ) – це спеціально обладнані в інженерному відношенні і оснащені технічними засобами місця, звідки командир та інші органи управління здійснюють управління підрозділами (частинами) при підготовці та в ході бою.

Район зосередження – ділянка місцевості, що зайнята або підготовлена (намічена) для зайняття протитанковими артилерійськими підрозділами і забезпечує приховане розташування та своєчасний їх вихід на рубежі розгортання або в інший район.

Рейд – це швидке пересування по певному маршруту, яке поєднується з одним чи кількома нальотами на важливі військові об'єкти з метою їх знищення або виведення з ладу.

Склад – це обладнане місце, приміщення або споруда інфраструктури військової частини, в якому здійснюється приймання, облік, зберігання військових (оперативних, стратегічних) запасів майна та його обслуговування, комплектування та відправлення (подачі) військам або підрозділам.

Технічні засоби охорони – це окремий вид спеціальної військової техніки, призначений для охорони військових об'єктів, виявлення порушників та недопущення несанкціонованого доступу до об'єктів охорони.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Скорочення та умовні позначення	Повне словосполучення та поняття, що скорочуються
1	2
АБС	Арсенали, бази та склади
АГС	Автоматичний гранатомет станковий
АТО	Антитерористична операція
АТ	Автомобільна техніка
АЗУ	Авіаційні засоби ураження
ае	Авіаційна ескадрилья
БпЛА	Безпілотні літальні апарати
БпАК	Безпілотний авіаційний комплекс
БМ	Бойові машини
БП	Блок-пост
БТГр	Батальйонна тактична група
ВА	Винищувальна авіація
ВЗ	Вузол звязку
ВКК	Великокаліберні кулемети
ВП	Вогнева позиція
ВТМ	Військово-технічне майно
ПАРМ	Пересувна автомобільна ремонтна майстерня
ДРГ	Диверсійно-розвідувальна група
ДРС	Диверсійно-розвідувальні сили
ДШВ	Десантно-штурмові війська
ЗАК	Зенітно артилерійський комплекс
ЗКП	Запасний командний пункт
ЗРВ	Зенітні ракетні війська
ЗРК	Зенітний ракетний комплекс
ЗСУ	Збройні Сили України
ЗНО ЦЗ	Засобів наземного забезпечення та централізованої заправки
ІВФ та ПрО	Інші військові формування та правоохоронні органи
ІТС	Інженерно-технічний склад
КПП	Контрольно-пропускний пункт
КШТ	Командно-штабне тренування
ЛА	Літальні апарати
МВС	Міністерство внутрішніх справ
МТЗ	Матеріально-технічні засоби

1	2
АБС	Арсенали, бази та склади
НГ	Національна гвардія
НЗФ	Незаконні збройні формування
ОВТ	Озброєння і військова техніка
ОКП	Основний командний пункт
ООС	Операція об'єднаних сил
ПЗРК	Переносний зенітний ракетний комплекс
ПММ	Пально-мастильні матеріали
ППД	Пункти постійної дислокації
ППО	Противітряна оборона
ПС	Повітряні сили
ПовС	Повітряне Судно
ПТКР	Протитанкові керовані ракети
ПТРез	Протитанковий резерв
ПУ	Пункт управління
РАО	Ракетно-артилерійське озброєння
РВіА	Ракетні війська і артилерія
РЕБ	Радіоелектронна боротьба
РЕР	Радіоелектронна розвідка
РТВ	Радіо-технічні війська
РЛС	Радіолокаційна станція
РТГр	Ротна тактична група
РХБз	Радіаційний, хімічний, біологічний захист
РШТ	Роздільне штабне тренування
СВ	Сухопутні війська
СП	Стартова позиція
ССпО	Сил спеціальних операцій
СІС	Спеціальна інженерна служба
СП	Спостережний пост
СШТ	Спільне штабне тренування
ТЗО	Технічні засоби охорони
ТЗР	Технічні засоби розвідки
ТКП	Тиловий командний пункт
ТТХ	Тактико-технічні характеристики
ТЕЧ	Технічно експлуатаційна частина
Psy-Ops	Психологічна операція (інформаційно-психологічна операція)

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Аналіз бойових дій свідчить про те, що підрозділи, що виконували завдання охорони і оборони об'єктів діяли не успішно і зазнавали поразки в результаті:

- відсутності продуманої системи організації і ведення розвідки;
- незможності посадових осіб викрити задум дій повітряного та наземного противника;

- тактично неграмотного вибору місць розташування органів сторожової і безпосередньої охорони та вогневих засобів;

- відсутності правильно побудованої системи вогню;
- невикористання можливостей мінно-вибухових і інших загороджень;
- низької якості фортифікаційного обладнання позицій і районів розгортання;

- нестійкого радіозв'язку і невикористання інших засобів зв'язку між підрозділами охорони;

- відсутності продуманого бойового розрахунку на випадок різних способів нападу противника;

- допуску на територію об'єктів сторонніх осіб та встановлення з місцевим населенням неслужбових контактів;

- низьких морально-психологічних якостей деяких військовослужбовців.

Виконання завдань охорони і оборони є складовою частиною комплексу заходів забезпечення живучості ПУ, об'єктів (арсеналів, баз, складів, аеродромів, позицій (позиційних районів), РВіА, ЗРВ, РТВ.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТІВ ОХОРОНИ

2.1. Характеристика вогневих позицій РВіА

Район вогневих позицій (далі – ВП) може бути основним, запасним і тимчасовим.

Основний район вогневих позицій призначають для виконання вогневих завдань у всіх видах бою.

Запасний район ВП визначається для виконання вогневих завдань при спланованому або вимушеному залишенні основного району ВП.

Тимчасовий район ВП може визначатись для виконання окремих вогневих завдань.

Залежно від дальності стрільби та умов обстановки мінімальне віддалення району ВП від переднього краю своїх військ, зазвичай, складає для: мінометів калібру до 100 мм – 1 км; мінометів калібру більше 100 мм – 1 – 1,5 км; гаубиць, пушок, бойових машин реактивної артилерії середнього калібру – 2 – 8 км; бойових машин реактивної артилерії великого калібру, артилерійських гармат великої потужності – 10 – 12 км.

Розміри району ВП артилерійського (реактивного артилерійського) дивізіону залежно від умов ведення бойових дій можуть бути під час:

- ведення оборони – 3 – 5 км по фронту і в глибину;
- ведення наступу – 2 – 3 км по фронту і в глибину;
- стабілізаційних дій – до 10 км по фронту і 5 км в глибину.

Розміри району ВП артилерійської (реактивної артилерійської) батареї можуть бути під час:

- ведення оборони – до 2 км по фронту і в глибину;
- ведення наступу – до 1 км по фронту і в глибину.
- стабілізаційних дій – до 6 км по фронту і в глибину;

Відстань між районами ВП артилерійських (реактивних артилерійських) батареї може складати до 1 км, а іноді й більше.

Райони очікування вибираються в межах району ВП батареї або на відстані, що забезпечить швидкий маневр вогневих підрозділів. За можливості в них обладнуються укриття для особового складу та техніки.

У районі вогневих позицій батареї готують не менше п'яти вогневих позицій.

Протитанковим артилерійським підрозділам, що складають ПТРез, визначаються райони зосередження, маршрути (напрямки) переміщення (дій), рубежі розгортання та рубежі виклику.

Район зосередження – ділянка місцевості, що зайнята або підготовлена (намічена) для зайняття протитанковими артилерійськими підрозділами і забезпечує приховане розташування та своєчасний їх вихід на рубежі розгортання або в інший район. У районі зосередження протитанкові артилерійські підрозділи розташовуються побатарейно (повзводно). Розміри району зосередження по фронту і в глибину можуть бути: для протитанкового артилерійського дивізіону – до 2 км, для батареї – до 500 м, для взводу – до 150 м.

Вогневою позицією (ВП) називається ділянка місцевості, зайнята або підготовлена до зайняття вогневими взводами батареї (взводом або гарматою) для ведення вогню.

Вогневі позиції можуть бути закритими або відкритими. Вогнева позиція батареї включає місця (окопи) для гармат, боеприпасів, для машини старшого офіцера батареї і укриття для особового складу; місця (окопи) для самооборони, спостережного поста; місця (окопи) для укриття тягачів і машин з боеприпасами, а вогнева позиція реактивної батареї, крім того, – місця для пункту заряджання і метеорологічного поста.

2.2. Характеристика стартових (вогневих) позицій підрозділів ППО Сухопутних військ

Для розгортання в бойовий порядок призначаються:
зенітному ракетно-артилерійському дивізіону – позиційний район;
зенітній ракетній батареї – стартова позиція;

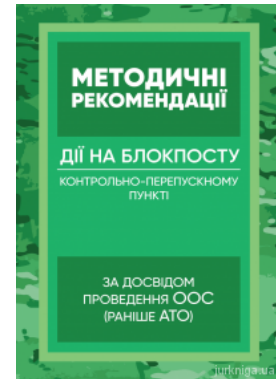
Книги, які можуть вас зацікавити

Вогнева підготовка

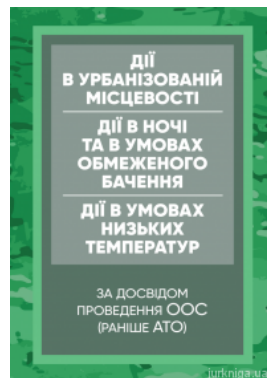
Тактика легкої піхоти для дій малих груп

Методичні рекомендації "Дії на блокпосту (контрольно-перепускному пункті)" (за досвідом проведення ООС (раніше АТО))

Робота штабного офіцера тактичної ланки

Дії в урбанізованій місцевості, дії вночі та в умовах обмеженого бачення та дії в умовах низьких температур (за досвідом проведення ООС (раніше АТО))

Командиру підрозділу по застосуванню БпАК тактичного рівня (за досвідом проведення ООС (раніше АТО))

[Перейти на сайт →](#)